

STAMCELMOBILISATIE MET CYCLOFOSFAMIDE BIJ MULTIPLE SCLEROSE

INHOUD

01	Inleiding	3
02	Hoe verloopt een stamcelmobilisatie met cyclofosfamide?	4
03	Bijwerkingen	5
04	Centraal veneuze katheter	6
05	Voorzorgsmaatregelen bij chemotherapie	8

01 INLEIDING

Je behandelend artsenteam vindt een autologe stamceltransplantatie in jouw specifieke geval de beste behandelings-optie. Daarvoor moeten we de stamcellen eerst 'oogsten' (stamcelafereze). Stamcellen bevinden zich in het beenmerg, waar ze rode bloedcellen, bloedplaatjes en witte bloedcellen produceren. Het proces om stamcellen vanuit het beenmerg in het bloed te laten komen, noemen we stamcelmobilisatie. Van zodra de stamcellen in het bloed circuleren, kunnen we ze oogsten.

Afhankelijk van de ziekte kan de stamcelmobilisatie anders verlopen. We kunnen de stamcellen mobiliseren door enkel gebruik te maken van groeifactoren, of je arts kan beslissen om voorafgaand aan de groeifactoren chemotherapie te geven.

Bij jou kozen we ervoor om chemotherapie (met cyclofosfamide) te combineren met groeifactoren om de stamcellen te stimuleren en te mobiliseren. Hoe dat in zijn werk gaat, lees je in deze brochure.

02 HOE VERLOOPT EEN STAMCELMOBILISATIE MET CYCLOFOSFAMIDE?

Je wordt voor deze behandeling een viertal dagen opgenomen in het ziekenhuis. De opname staat altijd ingepland op dinsdag. We dienen de behandeling altijd toe via een infuus, meer bepaald via een centrale katheter. Die katheter plaatsen we op de eerste dag van opname. Na de plaatsing krijg je via het infuus eerst **vocht** toegediend om je nieren en blaas te beschermen. Diezelfde dag voeren we ook een bloedafname uit om te kijken of je de chemotherapie mag en kan krijgen.

De **chemotherapie** starten we op woensdag en loopt tot en met donderdag. Daarna starten we met groeifactoren om de stamcellen extra te stimuleren en te mobiliseren vanuit het beenmerg naar het bloed. Op vrijdagochtend krijg je de **eerste dosis groeifactoren** rond 6.30 uur op onze verpleegafdeling toegediend via een onderhuidse (subcutane) inspuiting.

In de voormiddag bouwen we de toediening van vocht via het infuus af en gebeurt er een nieuwe bloedafname. Als je bloedresultaten goed zijn, mag je op vrijdag in de namiddag het ziekenhuis verlaten. Je moet wel nog altijd **voldoende drinken**. We zetten alles nog eens op een rijtje in onderstaand schema.

Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Opname	Cyclofosfamide	Cyclofosfamide	Opstart groeifactoren
Plaatsing centrale katheter			Bloedafname
Opstarten IV* vocht			Ontslag

*IV: intraveneus (via infuus)

De **volgende toediening van groeifactoren kan thuis** door de thuisverpleegkundige gebeuren om 18.30 uur. Ook de dagen nadien moet de toediening elke dag verdergezet worden op een exact tijdstip. Het is heel belangrijk dat je de instructies van je behandelende arts nauwgezet opvolgt. Zowel de dosis als het tijdstip moet je strikt respecteren. Je krijgt de inspuitingen twee keer per dag tot er voldoende stamcellen zijn geoogst.

De week volgend op je ontslag uit het ziekenhuis (dag 6 na de opstart met groeifactoren) krijg je op woensdagochtend een afspraak om je **bloed te laten controleren**. Tijdens die bloedcontrole gebeurt er onder meer een CD34-telling. CD34 is een merker die op het celoppervlak van de bloedstamcellen zit. Door die telling zien we of er zich al voldoende stamcellen hebben verzameld in het bloed om van start te gaan met de 'oogst' (afereze).

Bij ontslag uit het ziekenhuis geeft je arts en/of verpleegkundige je meer gedetailleerde informatie over het verdere verloop, je medicatie en je afspraken.

03 BIJWERKINGEN

Door de toediening van **cyclofosfamide** (chemo) kan je onderstaande bijwerkingen ervaren. De bijwerkingen die het meest voorkomen zijn:

- ▲ een tijdelijke onderdrukking van de aanmaak van bloedcellen in het beenmerg (hierdoor daalt het aantal rode bloedcellen, witte bloedcellen en bloedplaatjes fors; dat kan leiden tot bloedarmoede, een verhoogde gevoeligheid voor infecties en een verhoogde bloedingsneiging)
- ▲ misselijkheid en braken
- ▲ constipatie
- ▲ haarverlies
- ▲ ontstekingen van de slijmvliezen van de mond, slokdarm, maag en darmen
- ▲ vermoeidheid
- ▲ een toename van al aanwezige neuropathieklachten

Door de toediening van **groeifactoren** zijn volgende bijwerkingen mogelijk:

- ▲ botpijn (vooral in de lage rug, het borstbeen en boven de knieën)
- ▲ hoofdpijn
- ▲ griepig gevoel
- ▲ uitzonderlijk: problemen door een tijdelijk vergrote milt

Bespreek met je arts welke pijnstillers je mag innemen als dat nodig is.

Als je pijn of druk ervaart in de milt, moet je contact opnemen met je behandelend team en eventueel naar de Spoedgevallendienst komen.

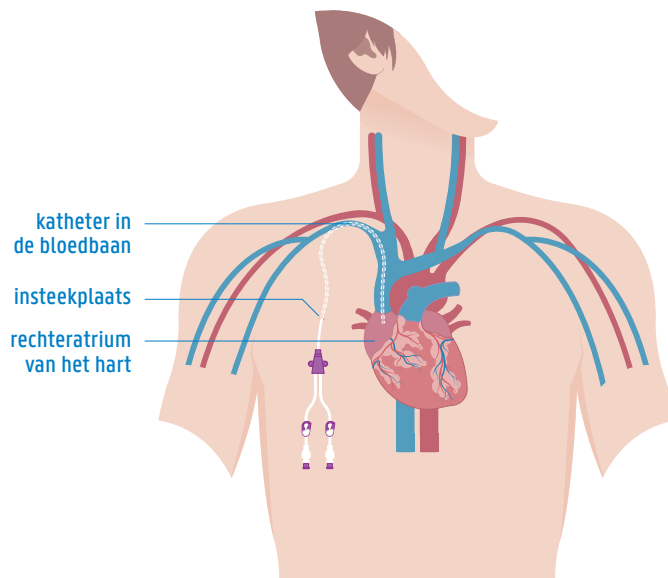

Hoe je die bijwerkingen ervaart is heel persoonlijk en kan individueel sterk verschillen. Iedereen reageert anders op de toediening. Sommige mensen hebben veel last van bijwerkingen, anderen hebben er minder last van. De ernst van de bijwerkingen zegt niets over het resultaat van de behandeling.

Meld bijwerkingen altijd aan je arts of verpleegkundige. Zo kunnen we oplossingen zoeken om de bijwerkingen te voorkomen of te verminderen. Soms geven we ook preventief medicatie om bijwerkingen voor te zijn.

04 CENTRAAL VENEUZE KATHETER

Op de eerste dag van je opname plaatsen we een centraal veneuze katheter. Die is nodig om verschillende medicijnen, chemotherapie, bloedproducten en op een later moment ook de stamcellen via de bloedbaan toe te dienen. Ook bloedafnames doen we via de centraal veneuze katheter, die ons rechtstreeks toegang geeft tot de bloedbaan.

Een veneuze katheter is een kunststof buisje dat in een bloedvat (vene) is ingebracht. Meestal plaatsen we de katheter onder het sleutelbeen. In uitzonderlijke gevallen kan de katheter ook tijdelijk in de hals of de lies geplaatst worden.

Het voordeel van een centraal veneuze katheter is dat die in principe voor een lange periode kan blijven zitten. Hij zorgt ook voor meer bewegingsvrijheid bij de patiënt. De katheter blijft meestal zitten tot de behandeling is afgelopen of tot er geen toegangsweg meer nodig is.

Het plaatsen van een centraal veneuze katheter

De plaatsing gebeurt door de anesthesist in het operatiecomplex. De ingreep duurt ongeveer 30 minuten.

De verpleegkundige zorgt ervoor dat je rustig kan blijven liggen op bed. Rondom de insteekplaats wordt de huid schoongemaakt en ontsmet met een desinfecterend middel. Daarna bedekt de verpleegkundige je lichaam met steriele doeken. Om het bloedvat onder het sleutelbeen makkelijk te kunnen aanprikken, kantelt de verpleegkundige het bed zodat je voeten hoger komen te liggen dan je hoofd.

Om de plaatsing van de katheter zo comfortabel mogelijk te maken voor jou, verdoven we eerst de huid en onderliggende weefsels met een inspuiting. Als de verdoving werkt, brengt de arts de centraal veneuze katheter in. Dat is niet pijnlijk, maar je zal wel voelen dat de arts bepaalde handelingen uitvoert.

Als de katheter is geplaatst, maken we altijd een röntgenfoto van de borstkas. Zo kunnen we nagaan of de katheter goed in de bloedbaan zit. Na goedkeuring door de arts is je katheter klaar voor gebruik en start de verpleegkundige met jouw infuustherapie.

Naar huis met een centraal veneuze katheter

Bij je ontslag uit het ziekenhuis sluit de verpleegkundige de katheter correct af. Zo kunnen we de katheter, als dat nodig is, verder blijven gebruiken bij elk bezoek aan het ziekenhuis.

Na het ontslag uit het ziekenhuis moet de katheter wel nog wekelijks worden verzorgd. Hiervoor krijg je altijd een afspraak op de poli BAS (ingang 12, route 1325) of het dagziekenhuis BAS (ingang 12, route 1323).

Belangrijke aandachtspunten bij een centraal veneuze katheter

-
- ▲ **Het katheterverband moet minstens één keer per week worden vervangen. Ook als je merkt dat het verband loskomt, nat of bevuild is, moet het worden vervangen. Verwijder nooit zelf het afdekverband!**
 - ▲ **Een douche nemen is niet mogelijk, omdat het katheterverband niet nat mag worden. Douchen of een bad nemen tot je middel kan wel. Zwemmen met een centraal veneuze katheter is niet toegestaan.**
 - ▲ **Als de katheterinsteekplaats rood is, gezwollen staat, warm aanvoelt en/of pijn doet, moet je direct contact opnemen met je behandelende arts.**
- Bij een lichaamstemperatuur van 38°C of meer moet je altijd contact opnemen met de behandelende arts en vermelden dat je nog een centraal veneuze katheter hebt.**
-

05 VOORZORGSMATREGELEN BIJ CHEMOTHERAPIE

Het chemotherapeutisch product (cytostaticum) is na de toediening gedeeltelijk terug te vinden in je uitscheidingsproducten zoals urine, stoelgang, braaksel en andere. Daarom moeten jijzelf, je familieleden en de medewerkers van het ziekenhuis enkele beschermingsmaatregelen treffen bij het omgaan met die producten en de uitscheidingsproducten, tijdens en na je behandeling.

Binnen het UZ Gent gebruiken we het 'krabsymbool' om er de aandacht op te vestigen dat alle hulpverleners voorzorgsmaatregelen moeten nemen. Als een thuisverpleegkundige de komende dagen bij jou langskomt, moet je die informatie zeker doorgeven.

Let op: vanaf de start van de chemotherapie tot zeven dagen na de laatste toediening moet je rekening houden met dit advies!

Beschermingsmaatregelen voor jou en je familie

We raden jou en je familie aan om onderstaande maatregelen op te volgen als je thuis bent.

- ▲ Vermijd contact met uitscheidingsproducten zoals urine, stoelgang, braaksel en wondvocht. Als je die weggiet in het toilet, spoel het toilet dan altijd tweemaal door met een gesloten deksel.
- ▲ Als je thuis twee toiletten hebt, gebruik dan altijd hetzelfde toilet. Laat je familie een ander toilet gebruiken. Heb je slechts één toilet, dan is dat zeker geen probleem als je altijd zittend plast en het toilet tweemaal doorspoelt met gesloten deksel.
- ▲ Mannen plassen altijd zittend, om spatten te vermijden.
- ▲ Het is geen probleem om je geliefden (partner, kinderen, kleinkinderen e.a.) aan te raken tijdens je behandeling. Je bent niet besmettelijk.
- ▲ Als je thuis een bedpan, urinaal of nachtstoel gebruikt, ledig die dan onmiddellijk na gebruik. Spoel het materiaal overvloedig met water en let op voor spatten bij het weggieten van urine.
- ▲ Gebruik wegwerphandschoenen en wegwerpmateriaal bij incontinentie. Het bevuilde incontinentiemateriaal kan je verzamelen in een goed afgesloten dubbele plastic zak en deponeren bij het restafval.
- ▲ Om de partner te beschermen moet je de eerste zeven dagen na de toediening van chemotherapie een condoom gebruiken bij het vrijen.
- ▲ Zorg dat je bij misselijkheid en braken wegwerpzakdoekjes en een plastic zakje bij de hand hebt.

- ▲ Als jijzelf of iemand van je omgeving toch in contact komt met je uitscheidingsproducten, geen paniek! Was na contact met uitscheidingsproducten altijd goed je handen.
- ▲ Heb je een stoma, volg dan deze richtlijnen:
 - Gebruik wegwerphandschoenen bij de verzorging van de stoma.
 - Als je het zakje hebt geledigd, spoel het toilet dan tweemaal door met gesloten deksel of doe het wegwerpbekken in een dubbele plastic zak.
 - Tijdens de chemotherapie kan je huid gevoeliger zijn. Daarom raden we je volgende zaken aan:
 - Gebruik een beschermfilm (bv. Cavilon™ Barrièrefilm Spray). Vernieuw die telkens bij vervanging van het stomamateriaal of na elke derde wasbeurt.
 - Let op als je de stomaplaat verwijdert. Doe dat niet met een rukbeweging. Steunend met de andere hand kan je de plaat langzaam verwijderen.
 - Gebruik eventueel een remover bij het verwijderen van de plaat.
- ▲ Let op voor spatten op het linnen bij de verzorging. Als het linnen bevuild is, volg dan de wasinstructies.

Wasinstructies

Als er persoonlijke kledij of linnen **bevuild** zijn door uitscheidingsproducten zoals braaksel, urine, stoelgang, bloed, wondvocht of door het product van de chemotherapie zelf, dan moet je onderstaande wasinstructies volgen.

- ▲ Gebruik **ALTIJD wegwerphandschoenen** als je bevuild linnen aanraakt.
- ▲ **Spoel** zo vlug mogelijk het bevuilde linnen met een koud spoelprogramma.
- ▲ Was vervolgens het bevuilde linnen **afzonderlijk**. Je kan hiervoor een normaal wasprogramma gebruiken.
- ▲ Als je het bevuilde linnen niet onmiddellijk in de wasmachine kan stoppen, bewaar het dan in een **goed afgesloten dubbele plastic zak**.
- ▲ Linnen dat niet zichtbaar bevuild is, hoeft je niet afzonderlijk te wassen.

Blijf die wasinstructies toepassen tot zeven dagen na de laatste toediening van de chemotherapie!

Blijf niet met je vragen zitten, stel ze gerust aan je verpleegkundige of arts.

Wil je deze folder of andere documentatie over jouw behandeling digitaal bekijken?

Je vindt alle info op www.uzgent.be/folders-kankercentrum onder de rubriek 'Hemato-oncologie en stamceltransplantatie'.
